

„Hiszem, Uram, és vallom...” – Nyugaton

Aranyszájú Szent János liturgiájának híres, a hívek által is minden Szent Liturgiában szavakkal recitált imádsága¹ nem idegen a nyugati (római) liturgia szellemétől sem. Katolikus imakönyvekben „Görög katolikus ima” néven ismeretes, még a nemrégiben megjelent katonai imakönyvben is megtalálható.² Már sokan elgondolkodtak azon, vajon a nagyrészt énekelt liturgiában hogyhogy pont ez a szakasz mondott, recitált formában maradt meg? A válasz az Eucharisztia *communio* (közösség) voltában keresendő. A szentáldozás „közös részesedés, közös tulajdon, közös ajándék” a hívő ember számára, amelyben jó hangúak és kevésbé jó hallásúak egyaránt részesednek. „Az Eucharisziában való legtermészetesebb részvétel és a misén való cselekvő részvétel igazi formája az, ha az eucharisztikus ételt magunkhoz vesszük” – fogalmazza meg egyik liturgikus lexikonunk.³ A „Hiszem, Uram, és vallom” ima ezt a magától értetődő családi közösséget, communiót („közös municiót”) akarja kifejezésre juttatni. Ugyanakkor ez az imádság személyes, egyéni kapcsolatunkat is kifejezi az Eucharisziában közénk jött és minket tápláló Krisztussal. Figyelnünk kell arra, hogy „a liturgia nem tömegetől, hanem közösségtől származik, melynek minden tagja egyéni sorssal, külön titokkal rendelkezik, hogy e soha meg nem szűnő hódolat mellett mindenkinek van egy sajátos, egyedülálló viszonya Istenhez”.⁴

Ami ennek az imádságnak korszerű, az egész Egyházhoz szóló aktualitást nyújt, *A Katolikus Egyház Katekizmusában* elfoglalt helye. Az Eucharisztia liturgikus ünneplése című fejezetben, ott, ahol a vétel előtt a hívő alázatáról van szó, a szöveg a latin egyházban használatos „Utam, nem vagyok méltó...” imádságot idézi, amely a pogány százados evangéliumi szavaiból áll (vö. Mt

1 Vö. MKL I, 384, valamint IVANCSÓ ISTVÁN, *Görög katolikus szertartástan*, Nyíregyháza 1997, 136.

2 HANKOVSKY BÉLA (szerk.), *Ima- és olvasókönyv a magyar honvédség számára*, Budapest 2009, 556.

3 RUPERT BERGER, *Lelkipásztori liturgikus lexikon*, Budapest 2008, 13.

4 HALÁSZ PIUS, *Örök liturgia*, Budapest 1942, 244.

8,8). Ám rögtön utána ezt írja: „Aranyszájú Szent János liturgiájában a hívők ugyanazon lelkülettel imádkozzák: »a te titkos vacsorádnak részesévé fogadj ma engem, Isten, Fia...«”.⁵ Ha *A Katolikus Egyház Katekizmusa* – amely hitünk mai legaktuálisabb hivatalos összefoglalása – idézi, sőt egymás mellé helyezi a latin rítus gyakorlatával, akkor ez a tény mindenképpen aláhúzza ennek az imádságnak fontosságát, jelentőségét. Hogy ez az igen népszerű imádság még felekezeti határokon is átível, bizonyítja, hogy a híres református lelkipásztor, Cseri Kálmán is beszélt róla, beépítve igehirdetésébe.⁶

Az imádság kezdete egy szentírási idézet, méghozzá az egyik pasztorális levélből: „Krisztus Jézus azért jött a világba, hogy a bűnösöket üdvöztítse, akik közül az első én vagyok” – mondja Pál apostol (1Tim 1,15). És ha ő ezt mondja, akkor minden hívő a nyomában ezt kell, hogy tegye. Ez az igazi alázat kifejeződése. Az Eucharisziát „titkos vacsorának” nevezi,⁷ ami misztériumjellegére utal, meg az őskeresztények hallgatási tilalmára is, ne-hogy Júdásként adjuk ki Jézust az ellenségeinek. Szép és mély a háromszor ismételt „Emlékezzél meg rólam!”. Olyan, mint a „Szent, szent, szent” énekünk az átváltoztatás előtt, vagy a latin liturgia úgynevezett közgyónása, a „Gyónom a mindenható Istennek...”, amiben háromszor ismételjük: „én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem...”. A gradációnak ez a formája mind a keleti mind a nyugati liturgia sajátja. A „Ne váljék ítéletemre és kárhozatomra...” rész rokonságot mutat a miséző pap áldozás előtti csendes imádságával a római rítusban, amelyet mélyen meghajolva a szent színek előtt imádkozik: „Uram, Jézus Krisztus, szent tested és véred vétele ne váljék ítéletemre és kárhozatomra, hanem jóságodból szolgáljon lelkem és testem oltalmára és gyógyulására”.⁸

Ide kívánczik a liturgiához is kiválóan értő briliáns teológusnak, Joseph Ratzingernek (még pápává választása előtt) megfogalmazott nézete:

„Az egyes rítusok nincsenek egymástól szigorúan elhatárolódva. Létezik csere és kölcsönös megtermékenyítés... A Kelet a liturgiát »isteni liturgiának« nevezi, és ezzel azt kívánja kifejezni, hogy az nincs az ő hatalmá-

5 KEK 1386, szó szerint így idézve: „Bizánci liturgia, Aranyszájú Szent János anaforája, szentáldozás előtti imádság: *Liturgies Eastern and Western*. Kiad. F. E. Brightman. Oxford, 1896, 394. (PG 63,920).

6 CSERI KÁLMÁN, „Hiszem és vallom”, in *Soli Deo gloria*, Pasarét 2010. február 28-i prédikációjában.

7 A bizánci liturgikus teológia és ikonográfia szóhasználata szerint.

8 Amíg a hívek az *Isten Bárányát* éneklék, a pap mélyen meghajolva imádkozik egyet a két megjelölt ima közül.

ban... A liturgia nagyszerűsége éppen abból adódik, hogy az nem tetszés szerinti”⁹

Márpedig a két forma: az „Uram, nem vagyok méltó...” és a „Hiszem, Uram, és vallom...” egyetlen forrásból ered, akár kiegészíthetnék is egymást.

Az ima szívét mégiscsak a Lukács-féle passióelbeszélés megható képe alkotja, a jobb lator szavai: „Jézus, emlékezz meg rólam, amikor országodba érkezel!” (23,42). Ezt a megtérést, ennek a megtérésnek az átélését kéri tőlünk a szentáldozás. Tekintsünk úgy a kenyér és a bor színe alatt ugyanolyan szegénnyé és vétlenné váló Jézusra, mint aki a keresztfán függött, s akiben a megtérő lator mindennek ellenére meglátta a világ Üdvözítőjét. Merthogy „azon az éjszakán (az Úr eljövetelkor) ketten lesznek egy fekhelyen. Az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják” (Lk 17,34) – jövendölte Jézus. A két felfeszített gonosztevő közül csak az egyik van vele bensőleg, hívő módon. „Az sem használ, ha »vele« van valaki: személyesen kell dönteni mellette¹⁰. És pontosan ezért került az egész ima a szentáldozás elé, ezért szükséges, hogy hitünket „aktivizáljuk”, megvalljuk az előtt, hogy részesedünk a szent titkokból.

Az imádság végén az Eucharisztíának egy ősi, egészen egyszerű, mégis átütő erejű definíciójával találkozunk, amelyet biztos, hogy nem múlt felül sem a skolasztika, sem napjaink teológiája: „a Te valóságos és legtisztább Tested és a Te valóságos és elevenítő véred”. Talán ennél egyszerűbben és foghatóbb módon nem is lehetne meghatározni, mi az és ki az, akit magunkhoz veszünk a szentáldozásban. Ennél már csak maga Jézus Urunk fogalmazott egyszerűbben és keresetlenül: „Én vagyok az élet kenyere... aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete van...” (Jn 6,35.54).

A „Hiszem, Uram, és vallom...” imádság rövid és teljes, az áldozás előtti utolsó, átfogó és áhítatos hitvallás, ami az áldozót tiszta lelke vágyakozásában és az oltárhoz járuló vágyában, buzgóságában erősíti meg.

Valamikor még a kilencvenes évek végén, egy a budapesti Egyetemi Lelkésziség vasárnap esti szentmiséjében tartott görögkatolikus liturgia (úgynevezett „görög nap”) ihletésére az egyetemisták elhatározták, hogy minden áldozás előtt elmondják az „Uram, nem vagyok méltó” imádság után

9 Lásd JOSEPH RATZINGER, *A liturgia szelleme*, Budapest 2002, 148–150.

10 Lásd ALOIS STÖGER, *A Lukács-evangélium*, Eisenstadt 1975, 375.

a „Hiszem, Uram, és vallom”-ot is. Nagy tetszésre lelt ez a gyakorlat, mert egy parányit meghosszabbította az amúgy igen rövid szentáldozásra való készüléket. Előbb kiosztott kis lapokról, majd pedig már fejből is tudták és fennhangon imádkozták. Ez a gyakorlat egészen addig tartott, amíg „dörgelemes hangú” körlevél jelent meg az Eucharisztia ünnepléséről, amely először is (Szent) II. János Pál pápát idézte:

„Kötelességemnek érzem, hogy sürgetően felszólítsak mindenkit, hogy az eucharisztikus ünneplés alkalmával a liturgikus szabályokat nagy hűséggel tartsa meg...”

Később:

„A miséző papoknak nincs joguk ahhoz, hogy a *Római Misekönyvben* szereplő szertartási elemekhez valamit hozzáadjanak, vagy azokból elvegyenek”.¹¹

Ahogy nem lehet tetszés szerinti népéneket vagy bármely imádságot/éneket iktatni a kánon (anafora) menetébe, úgy igaz ez az áldozás előtti rítusra is. Ezután úgy gondoltuk, hogy nem lehetünk engedetlenek saját rítusunk (és előljáróink) iránt, az áldozás előtt elhagytuk a „Hiszen, Uram, és vallom”-ot, de egyidejűleg áttettük az áldozás végén, szabadon választható hálaadási imák közé. Itt gyakran mondjuk, s ha valaki elkezdi, szinte kívülről, papír nélkül tudja és imádkozza mindenki. Ugyanígy örömmel vesszük, és gyakran használjuk szentségimádások válogatott idézetei, imádságai között is.¹²

Bizonyára kihalljuk a „Hiszem, Uram, és vallom...” imádság „erős” mondatait, amelyek szentírási visszhangot keltenek bennünk: „hittem, még ha így is szóltam: nagyon nagy megaláztatás ért...” (Zsolt 115,1); „szavuk által hinni fognak bennem” (Jn 17,20); „példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyétek!” (Jn 13,15); „látta és hitt” (Jn 20,8); „hogy ti is higgyetek” (Jn 19,35); „tartsunk ki a hitvallásban” (Zsid 4,14); „tekintsünk fel a hit szerzőjére és bevégezőjére, Jézusra...” (Zsid 12,2). S ha már a kereszténység első századaiban annyi és annyi jeles tanúja volt a hitnek, akik vérük hullásával tanúsították szavaikat, mennyi született azóta – egészen napjainkig? Hívők és hitvallók.

¹¹ *A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevele az eucharisztikus ünnepléssel kapcsolatos kérdésekről*, Budapest 2004, december 8-án, Bevezetés és 13. pont.

¹² Ilyenkor mindig bemondatjuk a felolvasóval a szerző nevét, így egyértelmű a keleti gyakorlatból való eredet.

Korunk nagy tanúja, az „ökumenikus szent,” a 39 éves korában egy német koncentrációs táborban, a háború vége előtt alig pár nappal felakasztott evangélikus teológus, *Dietrich Bonhoeffer* (1906–1945. április 9), akinek utolsó szavai voltak: „Elérkezett a vég – számomra az élet kezdete”. Az erőt neki az úrvacsora jelentette. – Hatalmas tanú a múlt század közepén elhunyt *Paul Claudel* író, költő (1868–1955), aki 1886 karácsonyán a párizsi Notre-Dame-ban egy vesperás alatt tért meg, vagy *Thomas Merton* (1915–1968), a trappista szerzetes, lelki író, akinek egy hindu szerzetes barátja nyitotta fel szemeit Kempis *Krisztus követésére* és Szent Ágoston *Valomásaira*. Egy szentségimádáskor felhangzó „*Tantum ergo*” alatt határozta el, hogy pap legyen.

A mi *Dienes Valériánk* is egy megtérő filozófus (1879–1978), aki a pesti ferences templomban kitett Oltáriszentség látványára ment el gyönni és áldozni, és lett Prohászka meg Belon Gellért lelki vezetője, barátja. Mondhatnánk így: lelki életüket, eucharisztias életüket az „Uram, nem vagyok méltó” és a „Hiszem, Uram, és vallom...” határozták meg.

A budapesti katolikus egyetemistáknak is van egy ilyen hittanúja, a több mint 30 éve egy olasz kolostorban élő magyar karmelita nővér: *Maria Amata Kinsztler*, aki Kiskunhalasról hosszú utat tett meg, amíg célba ért (a magyar egyetemisták nagy lelki támasza). Sassuolóban, ahol él, minden reggeli közös káptalani miséjükben az Eucharisztia vételekor ránk is gondol, értünk is ajánlja vezeklő, kolostori életét. És ne feledkezzünk el arról a volt francia–angol szakos egyetemistánkról sem, aki karthauzi szerzetes lett és Chartreuse-ben él: *Dominique M. testvér* (Móré Balázs), aki az Eucharisztia végtelen nagy tiszteletéből nem szentelteti fel magát még diakónussá sem, hanem egyszerű testvérként él a rendben. Inkább imádni kívánja, mint a gyakori kiszolgáltatással, rutinossá válással feledni a lényegét.

A hit nem varázsszer, hanem ajándék. – Emlékezetesek maradnak XVI. Benedek pápa utolsó szerdai katekézise végén mondott szavai:

„Kedves barátaim! Isten vezeti Egyházát, és mindig megőrzi, a nehéz pillanatokban is, sőt leginkább akkor. Sose veszítsük el ezt a hitbeli látást, amely az egyedüli igaz látása az Egyház és a világ útjának. Szívünkben, valamennyiünk szívében mindig éljen az örömteli bizonyosság, hogy az Úr mellettünk van, nem hagy el, közel van és szeretetével átölel minket...”¹³

13 2013. február 27-én, lásd DIÓS ISTVÁN, *XVI. Benedek pápa utolsó tanítása. A búcsúzó pápa szavai*, Budapest, 2013. (Egyetemi templom, magánkiadása), 18. rész.

Teljesen egybecseng ez Pál búcsúszavaival, amelyekben összefoglalja egész apostoli munkáját: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végig futottam, a hitet megtartottam. Készen vár már rám az igazság koszorúja, amelyet azon a napon megad nekem az Úr, az igazságos bíró, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik sóvárogva várják az ő eljövetelét” (2Tim 4,7-8). Ez a „Hiszem, Uram, és vallom...” spiritualitása, lelki gazdagsága!

A „Hiszem, Uram...” kezdetű imádságot az *Egyetemisták imakönyve* most megjelent ötödik kiadásában is benne találjuk az Eucharisziáról szóló imádságok között.¹⁴ Kelet fénye így járja át Nyugatot, és reméljük, hogy imádságos kultúránk – bár különféle formákban valósul meg – mégis az egy Istent dicsőíti, az egy és oszthatatlan Anyaszentegyházunk hangját jeleníti meg, és fordítja mindannyiunk szívét az Euchariszián át Jézus felé, aki az Isten Fia.

---

14 PÁKOZDI ISTVÁN (szerk.), *Egyetemisták imakönyve*, (A budapesti Római Katolikus Egyetemi és Főiskolai Lelkésztség kiadása), Budapest 2017, 88.